דף מ"ט

ר"ה שנה ב' נשים של ב' אנשים וילדו ב' זכרים ונק' אין לכהן כלום

למדנו במשנה, ששתי נשים של איש אחד שילדו זכר ונקבה ויש ספק, אין כאן לכהן כלום. רב הונא שנה ברייתא, בשתי נשים של שני אנשים שלא בכרו וילדו שני זכרים ונקבה במחבא אין כאן לכהן כלום. ואפילו שודאי שאחד מהם הוא בכור, ממה נפשך הבן אינו חייב לפדות את עצמו, מפני שהוא יכול לומר לכהן שמא אין אני בכור אלא חבירי. והתנא של המשנה לא שנה שבשני זכרים אין לכהן כלום, מפני שדין זה יתכן רק בשני אנשים ושתי נשים, ולא באיש אחד ושתי נשים[570].

משנה

אב שנתן לכהן חמישה סלעים בתוך שלשים יום מלידת בנו בכורו והבן מת תוך ל' יום, הכהן חייב להחזיר לו את הפדיון מפני שהבן היה נפל ואינו חייב בפדיון עד לאחר שלשים[571]. לאחר ל' יום, אף על פי שלא נתן יתן[572]. מת ביום שלשים כיום שלפניו, ואף על פי שנתן יחזיר לו. רבי עקיבא אומר, אם נתן לא יטול, ואם לא נתן לא יתן[573].

גמרא

מבארת הגמרא, חכמים לומדים בגזירה שווה "חֻדֶּשׁ" "חֻדֶּשׁ" ממניין בני ישראל במדבר. כמו ששם נמנו מבן חדש ומעלה, כך אין חייב בפדיון הבן אלא מבן חדש ומעלה. ולרבי עקיבא יש ספק אם לומדים משם. שמצד אחד משמע שלא לומדים גזירה שווה. שכן נאמר בערכין "וְאִם

570 כיון שיש לו בכור הוא חייב לתת ה' סלעים לכהן ולכן לא שנאו שכל אלו ששנו כאן אין כאן לכהן כלום שוין בין איש אחד ושתי נשיו בין בשתי נשים של שני אנשים.רש"י.

571 ירש בקונטרס משום שהוא נפל ובחנם פירש כן שאפילו קים לן ביה דכלו לו חדשיו בבן חדש תלה רחמנא. תוס'.

572 בפסחים (דף קכא:) אמ' שאבי הבן מברך שתים. ויש לספק כיון שמת אם מברך שהחיינו מכיון שזוכה לקיים המצוה. ואין לתמוה על מה שלא מברכינן שהחיינו על כל מילה ומילה כמו על כל פדיון הבן שמצות פדיון הבן אינהמצויה.תוס'.

573 ביבמות (דף לו:) אמרו תניא ר"ש בן גמליאל אומר כל ששהה ל' יום באדם אינו נפל הא לא שהה ספיקא הוי. ושנינו מת בתוך שלשים יום ועמדה ונתקדשה אם אשת ישראל היא חולצת. וברוב הספרים גרסו בסוף פרק רבי אליעזר דמילה (שבת דף קלו.) מת ביום שלשים וכן גורס ר"י ור"ח גורס כן. ונראה שגורס תוך שלשים כיון שא' יום שלשים כיום שלפניו. ולר"ח הוא ספק וחכ' ורשב"ג חלקו גם ביום שלשים מה לי ביום שלשים ומה לי בתוך ל' יו. גם בשאלתות גורס תוך שלשים. אבל בהלכות גדולות כתוב שדביום ל' אפילו פיהק ומת אינו נפל לחכ' ודוקא תוך שלשים א' במסכת שבת פיהק ומת דברי הכל מת הוא.ומשמע שגורסים ביום שלשים ומפרשים מת כמשמעו פיהק ומת. ועוד יש לקיים גירסא זו אם בנפל מן הגג ואכלו ארי ביום שלשים דוקא הוא שסומכים על חכמים ושמא אפי' לענין אבילות שהוא כבר קיימא.תוס'.

מִבֶּן שִׁשִּׁים שָׁנָה וָמַעְלָה״, ומכך שהתורה הוצרכה לפרש ״וָמַעְלָה״ לומר שהכוונה למי שמלאו לו כבר ששים שנה, ולא לומדים בגזירה שווה ״חֲדָשִׁים״ ״חֹדֶשׁ״ ממדבר, הרי שהם שני כתובים הבאים ללמד דבר אחד, שאין מלמדים. ומצד שני ניתן לומר ששני כתובים הבאים כאחד אין מלמדים למקום אחר, אבל לגופם הם מלמדים, ולומדים את בכורי דורות מבכורי מדבר. והדבר מוטל בספק ולא מוציאים ממון מן המוחזק.

אמר רב אשי, הכל מודים לענין אבילות יום שלשים כיום שלפניו, ואם ולד מת בתוך שלשים יום ללידתו אבילות לא חלה חלה על אביו שמא היה נפל. כמו שאמר שמואל הלכה כדברי המיקל באבל[574].

משנה

מת האב בתוך שלשים, בחזקת שלא נפדה שכן אדם אינו פודה עד לאחר ל׳ יום, עד שיביא ראיה שנפדה. לאחר שלשים יום בחזקת שנפדה[575], עד שיאמרו לבן שאביו צוה אביו בשעת מיתתו שלא נפדה[576].

הוא לפדות ובנו לפדות הוא קודם לבנו, רבי יהודה אומר בנו קודמו, שמצותו על אביו, ומצות בנו עליו.

גמרא

הפודה את בנו בתוך ל׳ רב א׳ פדוי שמואל א׳ אינו פדוי

מביאה הגמרא שנחלקו באב הפודה את בנו בתוך שלשים יום, רב אמר בנו פדוי, ושמואל אמר אין בנו פדוי. ומבארת הגמרא, שלדברי הכל אם האב נתן לכהן חמישה סלעים בתוך שלשים ואמר לו שבנו יהיה פדוי מעכשיו, אינו פדיון אלא היא מתנה שנתן לכהן, שהרי לא שייכת פדיה בתוך שלשים. ואם נתן לו בתוך שלשים ואמר לו הרי לך המעות ולאחר שלשים יחול

5747 תוס׳ שואלים שבפ׳ החולץ (יבמות דף לז:) משמע שפשוט לנו מן התורה שאפי׳ תוך ל׳ הוא חי. שא׳ מת בתוך ל׳ ועמדה ונתקדשה אם אשת כהן היא אינה חולצת. וי״ל שמדובר בנפל מן הגג או אכלו ארי כתכ׳ שחולקים על רשב״ג בסוף ר״א דמילה, אבל כאן הוא בפיקח ומת שלד״ה הוא מת. אבל אפ׳ אם מדובר בנפל מן הגג אין לחוש שכן פסקן בסוף אם לא הביא כרשב״ג לענין אבילות להקל אף על גב שבאשת כהן מותרת בלא חליצה. וכאן מקילים כל כך לענין אבילות אבל במס׳ שמחות פ״ד (הל״ב) שנו הספקות אוננין ומתאבלין עליהן מפני שמדובר בספק בן תשע לראשון או בן שבע לאחרון שגנאי הדבר שלא יתאבל לא זה ולא זה, והרי הוא ודאי בנו של אחד מהן.תוס׳.

575 שהכהן הואל מוציא מחבירו והורע כחו.רש״י.

576 ובאמירה סגיא בלא עדות גמורה דהך חזקה דמחזקינן ליה בחזקת שנפדה לאו זו היא חזקה מעלייתא דרובא דאינשי לא עבדי למפרע חובו מיד והכא לא שייך למימר עד שיביא ראיה דהכא יכול לומר לו הבן לכהן דעלמא יהביה אבא.רש״י.

פדיון בני. והמעות נמצאים ביד הכהן בעין לאחר שלשים ודאי שבנו פדוי כמו שהיה פדוי אם היה נותן לו עכשיו. ונחלקו, כשאמר לו שבנו יהיה פדוי לאחר שלשים, והמעות נתעכלו. רב אמר שבנו פדוי, כמו שבקידושי אשה אם נתן לה קידושין ואמר לה התקדשי לאחר שלשים יום האשה מקודשת אפילו כשנתעכלו המעות. ושמואל אמר לך שהאשה מקודשת מפני שבידו לקדשה עכשיו, אבל אין בידו לפדות את בנו בתוך שלשים. ואפילו שבכל מקום שרב ושמואל חלקו הלכה כרב באיסורים וכשמואל בדינים, כאן הלכה כשמואל, והפודה את בנו בתוך שלשים ואמר שיהיה פדוי לאחר ל' ונתעכלו המעות אינו פדוי.

בכ"מ הלכה כרב באיסורי וכשמואל בדיני וכאן הלכה כשמואל

שואלת הגמרא על שמואל ממה ששנינו במשנה, מת בתוך ל' יום אע"פ שנתן לכהן יחזיר לו חמש סלעים. משמע שאם לא מת בנו פדוי? דוחה הגמרא, שהמשנה מדברת כשהמעות נמצאים ביד כהן. שואלת הגמרא ממה ששנינו, בחזקת שלא נפדה עד שיביא ראיה שנפדה, משמע שכשיביא ראיה בנו פדוי? דוחה הגמרא, שמדובר כשהמעות נמצאים ביד כהן. התנא שנה לפני רב יהודה הפודה את בנו בתוך שלשים יום בנו פדוי. ורב יהודה אמר לו שמואל אמר אין בנו פדוי ואתה אמרת בנו פדוי? ואע"ג שבכל מקום ההלכה כרב באיסורים וכשמואל בדינים, כאן הלכה כשמואל[577].

כשיש לו ה' סלעים לד"ה הוא קודם

תנו רבנן, הוא לפדות ובנו לפדות הוא קודם לבנו. רבי יהודה אומר, בנו קודמו שמצותו על אביו, ומצות בנו עליו. אמר רבי ירמיה, לדברי הכל כשאין לו אלא חמש סלעים הוא קודם לבנו, מפני שהמצוה שלו עדיפה. והמחלוקת היא כשיש לו נכסים משועבדים בשווי חמישה סלעים וחמישה סלעים בני חורין. רבי יהודה סובר שמלוה הכתובה בתורה היא ככתובה בשטר, והכהן טורף את הפדיון של האב מהמשועבדים שהרי שיעבודו של כהן קדם[578]. והאב פודה את בנו בחמישה בני חורין. מפני שאם האב היה נותן

577 בשיטמ"ק מביא גרסא תני אין בנו פדוי. תוס' הרא"ש מקשה מדוע לשבש את הברייתא, אפשר לומר שהתנא שנה כרב. ועוד ק' שקי"ל כרב באיסורי ומשמע שלא גרס בגמ' ואע"ג וכו' הכא הלכתא כשמואל.

578 וזה שא' שמצותו על אביו כלומר שמאביו נשתעבדו אותם נכסים לכהן. רש"י.

את בני החורין לפדיון שלו עצמו בנו לא היה נפדה במשועבדים, שמא שיעבוד הלקוחות קודם ללידת בנו[579]. וחכמים סוברים שמלוה הכתובה בתורה אינה ככתובה בשטר. ואם האב יתן את בני החורין לפדיון בנו הכהן לא היה יכול לטרוף את הפדיון של האב מהלקוחות, ולכן מצותו עדיפה.

579 תוס' שואלים כיצד יטרוף ממשועבדים הרי אין נפרעים מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין. והרי יש חמש בני חורין. ואם היה פודה תחילה את בנו היה מיושב. וא"ת שהלקוחות ששיעבודם קדם ממה נפשך ללידת בנו יחזרו על החמש שפדה בהם את בנו. שהרי אם לידת בנו קדמה הכהן היה יכול לטרוף מן הלקוחות לפדיון בנו כמו לפדיון עצמו. וי"ל שהלקוחות קנו מאביו ולפיכך אינם חוזרים על הנכסים שהוא קנה. ועוד י"ל כגון שלא כתב ללקוחות דאקני והוא קנה את חמש בני חורין אחרי כן. ואם תאמר אם הם נכסים שקנה הוא כיצד השתעבדו לפדיונו הרי חיוב פדיון עצמו חל כשהביא שתי שערות שנעשה גדול. וצריך לומר שבע"כ מדובר כשירש מאביו. אבל לר' יהודה פעמים שיתכן שהוא קודם לבנו כגון שאין לו נכסים מאביו ומשהביא שערות קנה קרקעות ומכרם לאחר לידת בנו. שלפדיון בנו יטרוף מהמשועבדים. ועוד י"ל שחל על הנכסים שקנה אחרי כן שיעבוד לענין פדיון ואע"ג שלא כתב דאיקני. שחיוב פדיון רוכבעליו כל שעה וכיון שנחשב כמלוה בשטר כאילו נכתב לאחר שקנה את הקרקעות. תוס'.